
ՀԱՅԵՑՈՂԱԿԱՆ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԻՐԱՎԱԶԱՓՈՒԹՅԱՆ ԽԱԽՏՄԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

Արմինե Հովսեփյան

Հայաստանի եվրոպական համալսարանի

իրավագիտության ամբիոնի հայցորդ

DOI: 10.63925/18294847-2025.19օր-05

Համառոտագիր: Վարչական իրավունքում հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման անթույլատրելիությունը հաշվի առնելով՝ հողվածում հեղինակն անդրադարձ է կատարել այն հանգամանքներին, որոնց վրա բացասական ազդեցություն են ունենում հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքները: Որպես հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքների վերացման ուղիներ՝ առաջարկվել են մշակել ու ընդունել հայեցողական լիազորությունների հայեցակարգ, ուղեցույց, ինչպես նաև կատարելագործել վերապատրաստման ինստիտուտը: Նշված առաջարկներն ուղղված են հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության ուղղությամբ գործադրվող ջանքերի իրականացմանը, վարչական իրավունքում հայեցողական վարչական ակտերի կայացման անկողմնակալության և արդյունավետության ապահովմանը՝ վերականգնելով վարչական մարմինների գործունեության նկատմամբ հանրության վստահությունը:

Բանալի բառեր – վարչական իրավունք, հայեցողական լիազորություն, մարդու իրավունքներ և ազատություններ, իրավաչափության խախտում:

Վարչական իրավունքում հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման անթույլատրելիությունն անվիճարկելի է եղել բոլոր ժամանակներում, սակայն ներկայումս այն առավել արդիական է դարձել՝ հաշվի առնելով իրավական և ժողովրդավարական պետության հիմքում դրված՝ մարդու իրավունքների պահպանման արժեքը: Ըստ այդմ՝ հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտումը երբևէ չի կարող համապատասխանել պետության սահմանադրական նպատակներին, ժողովրդավարական և իրավական մեխանիզմներին: Հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության անքակտելի բաղադրիչներն են օրենքի գերակայությունն ու մարդու իրավունքները: Վարչական մարմիններն իրենց

ամենօրյա գործառույթների իրականացումը, այդ թվում՝ հայեցողական լիազորությունների մասով, բխեցնում են օրենքի գերակայությունից՝ հիմնվելով մարդու իրավունքների նկատմամբ հարգանքի սկզբունքի վրա, հետևաբար, դրանցից որևէ մեկի խախտումը խաթարում է հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափությունը՝ առաջացնելով վարչական մարմնի, անձանց ու կազմակերպությունների համար բացասական հետևանքներ: Հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքների առաջացումը հաճախ պայմանավորված է վարչական մարմնի համապատասխան պաշտոնատար անձի վերաբերմունքով՝ օրենքի գերակայության և մարդու իրավունքների նկատմամբ:

Հայեցողության ձևավորումն իրավապահ սուբյեկտի ներքին մտածողության գործընթաց է, որն արտացոլում է իրականությունը՝ իրականացնելով արժեքային կողմնորոշումների, արժեքների, իրավական գիտակցության, տեսական և մասնագիտական պատրաստվածության հիման վրա, որոնք ազդեցություն ունեն նաև իրավական համակարգի ընդհանուր զարգացման և իրավապահ պրակտիկայի վրա: Իրավապահ սուբյեկտի հայեցողության ձևավորման մեխանիզմի գործարկման ելակետը գնահատման ենթակա կոնկրետ փաստական հանգամանքներն են և նորմատիվ լուծման տարբերակ ընտրելու ամրագրված հնարավորությունը, որի արդյունքը պատշաճ ձևակերպված ընթացակարգային որոշումն է¹:

Մեր կարծիքով՝ վարչական մարմինն իրեն վերապահված հայեցողական լիազորությունների շրջանակում պարզում է տվյալ գործով ոչ միայն իրավական անորոշության, այլև անբավարար փաստական հանգամանքների առկայությունը: Այսինքն՝ հայեցողական լիազորությունները յուրահատուկ գործիք են վարչական մարմնի ձեռքում՝ ստեղծված անորոշությունը հաղթահարելու և իրեն վերապահված վարչական պարտավորությունների կատարումն ապահովելու համար՝ բացառելով հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտումը:

Հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքները խնդիրներ են ստեղծում վարչական մարմինների համապատասխան պաշտոնատար անձանց վերապահված գործառույթների ու իրավասության ներդաշնակեցման, հայեցողության սահմանների հստակեցման, ինչպես նաև սահմանափակման իրական նախադրյալների ստեղծման հարցում՝ առաջացնելով սուբյեկտիվիզմի ու կամայականության դրսևորումներ:

Մեր դիտարկմամբ՝ նշված խնդիրների առաջացումը և ընդհանրապես հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքները բացասական ազդեցություն են ունենում՝

¹ Տե՛ս, Вячеславовна Л., Дискреционные полномочия прокурора в досудебном производстве России и других стран СНГ (сравнительно-правовое исследование) Специальность 12.00.09 – «Уголовный процесс» диссертация Москва 2018, ст. 43.

- մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության բարձր առաքելության վրա,

- պետության առաջնահերթ ոլորտների՝ վարչարարության մասնագիտացված գործունեության սոցիալական և տնտեսական քաղաքականության ձևավորման վրա,

- ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց կողմից վարչական մարմնի նկատմամբ ձևավորված վստահության վրա,

- վերադաս վարչական մարմնի և դատական համակարգի վրա՝ ստեղծելով դրանց համար լրացուցիչ ծանրաբեռնվածություն:

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 2-րդ գլուխն ամբողջությամբ նվիրված է մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքներին և ազատություններին, որում ընդգրկված հոդվածներն արտահայտում են մարդու իրավունքների մասին միջազգային փաստաթղթերի դրույթների էությունը՝ ճանաչելով մարդու իրավունքները որպես բարձրագույն արժեք:

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 23-րդ հոդվածի համաձայն՝ մարդու արժանապատվությունն անխախտելի է:

Մարդու արժանապատվությունը նրա իրավունքների և ազատությունների զարգացման հիմքն է:

Մասնավորապես, շրջանառվում են մարդու իրավունքների հետևյալ սահմանումները.

ա) Մարդու իրավունքները կոչված են ապահովելու յուրաքանչյուր անձի՝ հասարակության մնացած անդամների և պետական մարմինների կողմից իր մարդկային արժանապատվությանն ու պատվին համապատասխան վերաբերմունքի արժանանալու իրավունքը:

բ) Մարդու իրավունքներն ամեն տեսակ անարդարությունների դեմ պայքարելու բարոյապես արդարացված միջոց են:

գ) Մարդու իրավունքներն ստիպում են, որ դատարաններն ու ոստիկանությունը պաշտպանեն հանցագործներին և ահաբեկիչներին՝ ի հաշիվ ժողովրդի մեծամասնության միջոցների և անվտանգության:

Մարդու իրավունքներն ունեն գերակայություն մարդկային համակեցության բոլոր կանոնների նկատմամբ²:

Մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությունը պայմանավորված է պետության զարգացվածությունով և ազգային օրենսդրությունում ներդրված մեխանիզմներով: Գոյություն ունեցող ազգային օրենքները, քաղաքականությունները, ընթացակարգերը և մեխանիզմները յուրաքանչյուր երկրում մարդու իրավունքների իրացման հիմնական գործոններն են: Մարդու

² Տե՛ս, **Мазитова И.**, История защиты прав человека, Accessed February 18 2010; Available from, հասանելի է նաև <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp>.

իրավունքները դրված են ազգային սահմանադրական և օրենսդրական համակարգերի հիմքում:

Մարդու իրավունքների պաշտպանության ոլորտն ամբողջական դարձնելու նպատակով Եվրոպայի խորհրդի Խորհրդարանական վեհաժողովի կողմից 1950 թվականի նոյեմբերի 4-ին ընդունված «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածը սահմանում է անձնական և ընտանեկան կյանքը հարգելու իրավունքը՝ նախատեսելով նաև դրա սահմանափակման հնարավորությունը: Հոդվածի 2-րդ կետը որպես սահմանափակման գլխավոր պայման նշում է, որ այն պետք է կատարվի օրենքի հիման վրա, այնուհետև թվարկում է այն հիմքերը կամ, ավելի ճիշտ կլինի ասել, նպատակները՝ հանուն որոնց կոնվենցիայի մասնակիցները կարող են ընդունել 8-րդ հոդվածով երաշխավորված իրավունքները սահմանափակող օրենք:

Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետում նշվում է, որ իրավունքների սահմանափակումը կարող է տեղի ունենալ, եթե դա անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ի շահ պետական անվտանգության, հասարակական կարգի կամ երկրի տնտեսական բարեկեցության, ինչպես նաև անկարգությունների կամ հանցագործությունների կանխման, առողջության կամ բարոյականության պաշտպանության կամ այլ անձանց իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով:

Պետությունները 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետով նախատեսված սահմանափակման հիմքերի վերաբերյալ որոշումներ կայացնելիս օգտվում են որոշակի ազատությունից, որը հայտնի է «հայեցողության սահման» ձևակերպմամբ: Այդ սկզբունքն առաջին անգամ սահմանվել է «Հենդիսայդն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության» գործում: Սույն գործը վերաբերում էր արտահայտվելու ազատության իրավունքին, սակայն այն հավասարապես նշանակություն ունի նաև 8-րդ հոդվածին առնչվող գործերի քննության դեպքում: Նշված գործով ընդգծվում է, որ «տարբեր ժամանակ և տարբեր վայրերում բարոյական հիմքերին ներկայացվող պահանջների նկատմամբ հայացքները չեն համարվում միատեսակ, հատկապես մեր դարաշրջանում», և որ «պետական իշխանություններն իրենց երկրների իրական կյանքի հետ մշտական և անմիջական կապի շնորհիվ սկզբունքորեն գտնվում են ավելի լավ վիճակում, երբ արտահայտում են «սահմանափակման», «անհրաժեշտության» կամ «պատժային սանկցիայի» վերաբերյալ պահանջների կոնկրետ բովանդակության կապակցությամբ իրենց կարծիքը: Հայեցողության սահմանները որոշվում են ինչպես ներպետական օրենսդրությամբ, այնպես էլ պաշտոնատար անձանց, այդ թվում՝ դատավորների կողմից, որոնք դիմում են համապատասխան օրենքների մեկնաբանման և հնարավոր կիրառման պարզաբանման համար:

Իշխանության իրավասու ազգային մարմիններին տրված հայեցողության սահմանները կարող են փոփոխվել՝ կապված քննության առարկայի և դրա հիմքերի համապատասխան հանգամանքների փոփոխության հետ: Հայեցողության սահմանների որոշման ժամանակ կարող է առաջանալ երկու բնույթի խնդիր. մի դեպքում՝ եթե տարբեր պետությունների ներսում գոյություն ունեցող պրակտիկայի մեջ առկա է քննության առարկայի մեծ ընդհանրություն, ապա բավականին դժվար կլինի հիմնավորել նման պրակտիկայից շեղումը: Մեկ այլ դեպքում, եթե պետությունների պրակտիկան՝ կապված քննության առարկայի հետ, առանձնապես տարածված և մեծ ընդհանրություն չունի, ապա պետություններին տրվող հայեցողության սահմանները կլինեն բավականին լայն³:

Վերոգրյալը ևս մեկ անգամ հավաստում է, որ իրավական և ժողովրդավարական պետությունում մարդու իրավունքներն ու ազատությունները մշտապես պետք է գտնվեն պետության ուշադրության և հոգածության ներքո՝ բացառելով հնարավոր խախտման դեպքերը, իսկ դրանց առաջացման պարագայում պետությունը գործադրում է հնարավոր բոլոր ջանքերն այդ խախտումները վերացնելու և իրավունքը վերականգնելու ուղղությամբ: Վարչական մարմինների գործունեության իրականացմամբ պետությունն իրականացնում է իր պարտավորությունները: Այսինքն՝ մի կողմից վարչական մարմնի համապատասխան պաշտոնատար անձը հայեցողական լիազորությունների կիրառմամբ պարտավորվում է խուսափել այնպիսի գործողություններից, որոնք կարող են խախտել մարդու իրավունքները, իսկ մյուս կողմից՝ ձեռնարկում է համապատասխան միջոցներ՝ մարդու իրավունքների իրականացումն ապահովելու համար:

Ըստ այդմ՝ վարչական մարմնի կողմից հայեցողական լիազորությունների իրավաչափ սահմանները որոշելիս պետք է հարգել մարդու իրավունքները և պաշտպանել դրանք՝ չմիջամտելով և չխոչընդոտելով այդ իրավունքների իրականացմանը, քանզի մարդու իրավունքները հարգելը վարչական մարմնի պարտականությունն է՝ հաշվի առնելով միջազգային պայմանագրերի և ազգային օրենքների պահպանման կարևորությունը:

Վարչական մարմնի հայեցողական լիազորությունների իրավաչափության խախտման հետևանքները բացասական են ազդում մարդու իրավունքների իրականացման վրա, հետևաբար, վարչական մարմինը պարտավոր է կանխել մարդու իրավունքների խախտումները՝ բավարար պայմաններ ստեղծելով մարդու իրավունքների իրացման համար: Օրինակ՝ պետությունը՝ հանձինս վարչական մարմնի, պետք է բոլոր հնարավոր միջոցներով ապահովի, որպեսզի անձը կամ

³ Տե՛ս, **Ավետիսյան Վ., Սահակյան Ս., Բադալյան Կ.**, Զինված ուժերում մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների վերաբերյալ դասընթացի կազմակերպման և անցկացման ուսումնական ձեռնարկ, ԵԱՀԿ Երևանյան գրասենյակ, էջ 109-110, հասանելի է նաև <https://www.osce.org/files/f/documents/5/9/100924.pdf>.

կազմակերպության ներկայացուցիչը հասկանա իրեն ներկայացվող վարչական ակտը, իսկ համաձայն չլինելու դեպքում այն բողոքարկի վերադասության կարգով:

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 1-ին հոդվածով սահմանվում է, որ Հայաստանի Հանրապետությունն ինքնիշխան, ժողովրդավարական, սոցիալական, իրավական պետություն է:

Պետության տնտեսական բարեկեցությունը կախված է նաև վարչական գործառույթների անխափան իրականացման հետ՝ դրանով իսկ ապահովելով նաև վարչարարության արդյունավետությունը: Վարչարարության զարգացումը նպաստում է նաև սոցիալական բարեկեցության բարելավմանը, քանի որ սոցիալական ոլորտին վերաբերող բոլոր հարցերը վերապահված են վարչարարություն իրականացնող մարմիններին, հետևաբար, այս ոլորտում առավել հաճախ են կիրառելի դառնում հայեցողական լիազորությունները:

Սոցիալական օրենսդրության ոլորտում պետություններն ունեն հայեցողության լայն շրջանակ, որը, ելնելով սոցիալական արդարության և տնտեսական բարեկեցության շահերից, կարող է իրավաչափորեն հանգեցնել բնակչությանը վճարվող սոցիալական աջակցությունների կարգավորմանը և հարմարեցմանը (...):

Այնուամենայնիվ, ցանկացած այդպիսի միջոց պետք է համապատասխանի համաչափության պահանջներին⁴:

ՄԻԵԴ-ն արժանազրել է, որ օրենսդրին տրված հայեցողության շրջանակը քաղաքականության ընտրության հարցում պետք է լինի լայն, և նրա կողմից պետք է հարգվի «հանրային շահի» գնահատումը⁵:

Այսինքն՝ այս երկու ոլորտների քաղաքականության ձևավորման հարցում կարևոր է պահպանել հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափությունը:

Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց մոտ վստահության պակաս ի հայտ է գալիս հատկապես վարչական մարմնի կողմից իրեն վերապահված հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքով, քանի որ նույն վարչական մարմնում օրենքի կիրարկումը կարող է դրսևորվել տարբեր կերպ՝ ելնելով հայեցողական վարչական ակտ ընդունելու լիազորություն ունեցող պաշտանատար անձի սոցիալական ծագումից և աշխատանքի կազմակերպման մեջ նրա դերից:

Յուրաքանչյուրը պետք է իրավաչափ վստահություն ունենա վարչական մարմինների նկատմամբ, որպեսզի իր վարքագիծը կարգավորի այն համոզմամբ, որ իրեն հուզող խնդիրը կլուծվի վարչական մարմնի պատշաճ գործունեության արդյունքում:

⁴ Տե՛ս, ՍԴ-ի 2012 թվականի դեկտեմբերի 14-ի թիվ ՍԴՈ-1061 որոշումը:

⁵ Տե՛ս, «Կարսոնն ու ուրիշները ընդդեմ Միացյալ թագավորության» գործով ՄԻԵԴ-ի 2009 թվականի սեպտեմբերի 15-ի որոշումը, գանգատ թիվ 42184/05:

Հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտումները հանգեցնում են հայեցողական վարչական ակտերի բողոքարկման ծավալի աճին, քանի որ անձը կամ կազմակերպությունն իրեն վերաբերելի հայեցողական լիազորությունների կիրառմամբ ընդունված հայեցողական վարչական ակտերում իրավաչափության խախտման հետևանքների վերացման, ինչպես նաև իրավունքի վերականգնման նպատակով դիմում է վերադաս վարչական մարմին, իսկ մերժման պատասխան ստանալու դեպքում հայց է ներկայացնում դատարան: Այսինքն՝ վարչական մարմինը հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման արդյունքում լրացուցիչ բեռ է ստեղծում վերադաս վարչական մարմնի և դատարանի համար:

Նախքան հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքների վերացման ուղիներին անդրադառնալ՝ քննարկենք այն հնարավոր միջոցները, որոնց հետևելով՝ վարչական մարմինը կարող է խուսափել նման հետևանքների վերացման ուղիներ փնտրելուց:

Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի թիվ R (80) 2 հանձնարարականի (ինչը վերաբերում է վարչական մարմինների կողմից հայեցողական լիազորությունների իրականացմանը (ընդունվել է մարտի 11-ին 1980)) համաձայն՝ վարչական մարմինը հայեցողական լիազորություններ իրականացնելիս.

1) չի հետապնդում նպատակներ, որոնք հակասում են նրանց, որոնց համար տրվել են այդ լիազորությունները.

2) պահպանում է օբյեկտիվություն և անաչառություն՝ հաշվի առնելով միայն գործին առնչվող փաստերը.

3) պահպանում է օրենքի առջև բոլորի հավասարության սկզբունքը՝ խուսափելով անարդար խտրականությունից.

4) ապահովում է համապատասխան հավասարակշռություն որոշման ցանկացած անբարենպաստ հետևանքի, որը ոտնահարում է անհատների իրավունքները, ազատությունները կամ շահերը և այն նպատակը, որը հետապնդում է.

5) որոշում է կայացնում ողջամիտ ժամկետում՝ հաշվի առնելով քննարկվող հարցի առանձնահատկությունները...:⁶

Այն փաստարկները, որոնք կարող են բերվել ի պաշտպանություն հայեցողության չարաշահման պահանջի, պետք է վերաբերեն վարչական գործողությունների օրինականությանը, ոչ միայն իմաստությանը կամ նպատակահարմարությանը⁷:

⁶ Տե՛ս, Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի թիվ R (80) 2 հանձնարարականը, որն ընդունվել է 1980 թվականի մարտի 11-ին, URL: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=678043>.

⁷ Տե՛ս, Assistant Professor, Columbia University School of Law. This article is based in large part on the author's stage, or internship, at the Conseil d'Etat in Paris from February through July 1975.

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը 1996 թվականի նոյեմբերի 15-ի «Դոմենիչինին ընդդեմ Իտալիայի» գործով որոշմամբ նշել է, որ հայեցողական լիազորությունների իրականացման համար ազգային օրենսդրությունը պետք է սահմանի հստակ սահմաններ և ընթացակարգեր⁸:

Վարչական մարմինները պարտավոր են իրենց հայեցողական լիազորությունները կիրառել օրենքի սահմաններում և ընդունել անկախ ու արհեստավարժ վարչական ակտեր՝ սահմանափակվելով իրենց առջև դրված առաջադրանքով և հրաժարվելով ցանկացած կողմնակի միջամտությունից:

Հայեցողական վարչական ակտերի իրավաչափության խախտման հետևանքների կանխարգելումը որոշվում է հայեցողական լիազորությունների բացահայտման հետևյալ հանգամանքները հաշվի առնելով՝

1) հայեցողական վարչական ակտի կայացման համար օրենսդրական պահանջների ապահովումը և բավարար փաստական հանգամանքների առկայությունը.

2) վարչական մարմնի կողմից օրենքով սահմանված հայեցողության սահմանների պահպանումը.

3) հայեցողական վարչական ակտով փաստական և իրավական հանգամանքների ճշգրիտ հիմնավորումը, որով հնարավոր կլինի խուսափել բացասական հետևանքներից.

4) վարչական մարմնի կողմից համաչափության սկզբունքի պահպանումը՝ համապատասխանեցնելով իրավական հետևանքը հայեցողության նպատակին:

Կարծում ենք, որ հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքները կարող են լրջորեն վտանգել վարչական մարմնի գործունեությունը և կասկածի տակ առնել արդեն իսկ կայացված վարչական ակտերի օբյեկտիվությունը՝ ձևավորելով անվստահության մթնոլորտ: Ինչպես նաև թվարկված հանգամանքներն ուղղակիորեն փոխկապակցված են վարչական մարմինների անաչառ գործելու հետ, առանց որի անհնար է հայեցողական լիազորությունների կիրառմամբ իրականացնել նաև անձանց և պետության սահմանադրական իրավունքների արդյունավետ պաշտպանությունը՝ բացառելով վարչական մարմնի կամայական մոտեցման որևէ դրսևորում: Այսպիսով, հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքների վերացման համար, մեր դիրքորոշմամբ, անհրաժեշտ է՝

1. մշակել ու ընդունել հայեցողական լիազորությունների հայեցակարգ՝ որպես վարչական ակտի կատարման նեգատիվ հետևանքների բացառման խթանիչ:

2. Մշակել վարչական մարմիններում հայեցողական լիազորությունների կիրառման էլեկտրոնային ուղեցույց՝ հիմքում դնելով յուրաքանչյուր վարչական

⁸ Տե՛ս, <https://kushnerenko.com.ua/2019/05/14/diskrecionnye-polnomochiya-sposoby-zashchity-granicy-sudebnogo-kontrolya/>.

մարմնին օրենքով վերապահված հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափությունը և դրա խախտման բացասական հետևանքները:

3. Կատարելագործել վերապատրաստման ինստիտուտը՝ ելնելով միջազգային լավագույն փորձից:

Վարչական մարմնի հարուցած վարչական վարույթի վերջնական արդյունքը վարչական ակտի ընդունումն է, և դժվար է հավասարակշռություն պահպանել վարչական մարմնին տված ազատության և դրա սահմանափակման միջև, քանի որ վարչական մարմնին վերապահված է իր առջև ծագած խնդիրների լուծման ազատություն: Միևնույն ժամանակ, այդ ազատության ոչ պատշաճ կիրառելիությունը հանգեցնում է անհատի հիմնարար իրավունքների ոտնահարմանը: Նշված հավասարակշռության հարցի լուծումը հայեցակարգի մշակումն է:

Մինչև 2021 թվականը գործող՝ Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2015 թվականի հունվարի 22-ի նիստի թիվ 2 արձանագրային որոշման 2-րդ գլխի 3-րդ կետի համաձայն՝ որոշակի բնագավառում առկա խնդիրների համակարգային վերլուծությունների և գնահատման հիման վրա նախաձեռնող մարմնի կողմից մշակվում է այդ բնագավառում առկա խնդիրների համակարգային վերլուծությունները և գնահատումը կամ նոր մոտեցումները, կամ առկա մոտեցումներում իրականացվելիք փոփոխությունները նկարագրող հայեցակարգը:

Հայեցողական լիազորությունների հայեցակարգն իր մեջ կարող է ներառել հայեցողական վարչական ակտի ընդունման համար օրենսդրի նպատակը, դրա իրականացման համար ծագած խնդիրները՝ որոշելով դրանց հասնելու մարտավարությունը: Հայեցակարգի մշակման արդյունքում հնարավոր կլինի հասկանալ ներպետական օրենսդրության խնդիրները՝ հայեցողական վարչական ակտի կայացման հարցում, դրանց լուծման համար ուսումնասիրել միջազգային փորձը, հանդես գալ օրենսդրական բարեփոխումների կատարման նախաձեռնությամբ:

Հայեցակարգի գոյությունը կվկայի նաև վարչական մարմնի գործունեության, ինչպես նաև հայեցողական վարչական ակտի կայացման թափանցիկության, պատճառաբանվածության և հիմնավորվածության մասին՝ մշակելով նոր հայեցակարգ, որը կհամապատասխանի ժամանակակից պետության զարգացմանը՝ բավարարելով հասարակության և պետության կարիքները, իսկ դրա ստեղծման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է այնպիսի կառուցվածքային տարրերի գոյությամբ, որոնք գնահատողական կատեգորիաներ կամ վերացական բնույթի հասկացություններ են և պահանջում են գործունեության իրականացման կարգ ու մեկնաբանում:

Հայեցողական լիազորությունների կիրառման էլեկտրոնային ուղեցույցի նպատակը վարչական մարմիններին օրենքով վերապահված հայեցողական լիազորությունների կիրառման և դրանց բացասական հետևանքների վերացման

համար աշխատակիցների ու նրանց վերադաս մարմինների փոխգործակցության կարգի հիմունքների պարզաբանումն է:

Հայեցողական լիազորությունների կիրառման էլեկտրոնային ուղեցույցի մշակումը կնպաստի վարչական մարմինների աշխատակիցների աշխատանքային գործունեության բարելավմանը՝ ուղղորդելով հայեցողական լիազորությունների պատշաճ իրականացմանը: Նշված ուղեցույցով կարող է պարզաբանվել վարչական մարմնի ստորադաս և վերադաս աշխատակիցների փոխգործակցության կարգը՝ հայեցողական լիազորությունների կիրառման հարցում՝ ստեղծելով փոխշահավետ համագործակցություն, ինչպես նաև բացառելով հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքների հնարավոր առաջացումը:

Վերապատրաստում անցկացնելու անհրաժեշտությունը վարչական մարմինների արդյունավետության կարևոր բաղադրիչն է, քանզի առանցքային նշանակություն ունեն վարչական մարմնի համապատասխան պաշտոնատար անձի խոր մասնագիտական գիտելիքները: Իրավիճակի ճիշտ գնահատումն ու վերլուծությունն է նպաստում պատշաճ հայեցողական վարչական ակտի կայացմանը, քանի որ պատշաճ վարչարարության և դրան ուղղված պահանջների պահպանմամբ ընդունված վարչական ակտի դեպքում է հնարավոր հասնել վարչական մարմնի, այդ թվում՝ պետության ցանկալի նպատակին:

Վերապատրաստման անցկացման արդյունավետության ապահովման առաջնային հարցը վերաբերում է թեմաների մշակմանը և վերապատրաստողների մասնագիտական գիտելիքներին: «Հայեցողական լիազորություն» թեմայի և դրան հարակից թեմաների քննարկումը ենթադրում է տեղեկատվության տրամադրում, ինչպես նաև այնպիսի խնդիրների քննարկում, որոնք գործնականում լուրջ խոչընդոտներ են առաջացնում վարչական մարմնի համար՝ նպաստելով վերապատրաստման գործնական նշանակության արդյունավետության բարձրացմանը:

Վերոնշյալից ելնելով՝ օրենսդիր ու դատական համակարգերի միջև փոխհարաբերությունների ամրապնդումը, տեղեկատվության փոխանցումն առավել արդյունավետ դարձնելու համար, նաև հիմնվելով ֆրանսիական փորձի վրա, առաջարկում ենք օրենսդրական կարգավորմամբ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատարանի դատավորներին ներգրավել վերապատրաստման գործընթացին: Նշվածը կխթանի երկու համակարգերի համատեղ փոխգործակցությունը՝ ի նպաստ պետության, հանձինս վարչական մարմինների: Միաժամանակ, դատավորների ներգրավվածությունն ինքնին նշանակում է փորձի փոխանակում, քանի որ վերջիններս դատական պրակտիկայում ձեռքբերված հայեցողական լիազորությունների վերաբերյալ փորձը կարող են փոխանցել վարչական մարմինների համապատասխան պաշտոնատար անձանց՝ նվազեցնելով մարդու իրավունքների և օրինական շահերի հնարավոր խախտումները: Ավելին, վարչական մարմինները վերապատրաստումների միջոցով կարող են ձևավորել մեկ

միասնական մոտեցում թե՛ վարչական մարմնի, թե՛ դատարանի համար՝ նպաստելով Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատարանում գործերի քանակի կրճատմանը: Միննույն ժամանակ, վերապատրաստվողները Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավորների հետ կարող են քննարկել և հնարավոր լուծումներ փնտրել այնպիսի խնդրահարույց հարցերի վերաբերյալ, որոնց հետագայում հնարավոր է հանդիպել պրակտիկայում, իսկ դատավոր գիտնականների համար հնարավորություն կստեղծվի գիտական մոտեցում ցուցաբերել առաջադրված հարցերին: Բացի այդ, վերապատրաստման ժամանակ կարող են քննարկվել հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության նոր մոտեցումներ, որոնք կարող են առաջացնել օրենսդրական փոփոխությունների կատարման անհրաժեշտություն:

Այսպիսով՝ համարժեք զսպումների և հակակշիռների մեխանիզմի շրջանակներում կառուցվածքային հայեցողական լիազորությունների իրականացումը կարող է մեծապես նպաստել հանրային պարտականությունների կատարմանը՝ կանխելով ցանկացած չարաշահում, այդ թվում՝ անհիմն և կամայական որոշման: Հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության խախտման հետևանքների վերացման ուղիներից յուրաքանչյուրը կարող է նպաստել հայեցողական լիազորությունների կիրառման ուժեղացմանը և որոշումների կայացման գործընթացում արդարության, թափանցիկության, հաշվետվողականության և ամբողջականության վրա հիմնված համակարգի ապահովմանը:

Ուղեցույցները և հայեցակարգերը վարչական մարմնի անձնակազմի աշխատակիցներին ուղղորդում են իրենց գործառույթներն իրականացնել դրանց համապատասխան՝ կանոնների և չափանիշների շեշտադրմամբ բարելավելով համապարփակ պլանավորման ճիշտ հավասարակշռությունը: Այսինքն՝ վարչական հայեցողության և վարչական ընթացակարգերում հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության դրսևորման վերաբերյալ տեսական և գործնական գաղափարների զարգացման ուսումնասիրությամբ, ինչպես նաև վարչական հայեցողության վերափոխման նոր միտումների դիտարկմամբ, հաշվի առնելով պետական կառավարման ժամանակակից համակարգի վերափոխման հիմնախնդիրները, դրա նոր ուղղությունները, հասարակության ու պետության շահերը, բացահայտելով վարչական հայեցողության առանձնահատկությունները՝ ներկայացրել ենք այն դիտարկումներն ու եզրահանգումները, որոնք կարող են նպաստել հայեցողական լիազորությունների իրավաչափության խախտման հետևանքների վերացմանը: Մեր ներկայացրած առաջարկներն ուղղված են հայեցողական լիազորությունների կիրառման իրավաչափության ուղղությամբ գործադրվող ջանքերի իրականացմանը, վարչական իրավունքում հայեցողական վարչական ակտերի կայացման անկողմնակալության և արդյունավետության

ապահովմանը՝ նպաստելով վարչական մարմինների գործունեության նկատմամբ հանրության վստահության վերականգնմանը:

ПОСЛЕДСТВИЯ НАРУШЕНИЯ ПОДЛЕЖНОСТИ ОБРАЩЕНИЯ В СООТВЕТСТВУЮЩИЕ ОРГАНЫ И ПУТИ ИХ УСТРАНЕНИЯ

Овсебян Армине

Европейский университет Армении

соискатель кафедры права

Аннотация. Принимая во внимание недопустимость нарушения законности использования дискреционных полномочий в административном праве, автор статьи указал на обстоятельства, на которые негативно влияют последствия нарушения законности использования дискреционных полномочий. В качестве способов устранения последствий нарушения законности использования дискреционных полномочий предложено разработать и принять концепцию дискреционных полномочий, методические рекомендации, а также усовершенствовать институт повышения квалификации. Указанные предложения направлены на реализацию предпринимаемых усилий в направлении законности использования дискреционных полномочий, обеспечения беспристрастности и эффективности принятия дискреционных административных актов в административном праве, восстановления доверия общества к деятельности административных органов.

Ключевые слова - административное право, дискреционная власть, права и свободы человека, нарушение законности.

CONSEQUENCES OF VIOLATION OF THE PERMISSION TO APPEAL TO THE RELEVANT AUTHORITIES AND WAYS TO ELIMINATE THEM

Hovsepyan Armine

European University of Armenia

Applicant, Department of Law

Summary: Taking into account the inadmissibility of violating the legality of the exercise of discretionary powers in administrative law, the author of the article addressed the circumstances that are negatively affected by the consequences of violating the legality of the exercise of discretionary powers. As ways to eliminate the consequences of violating the legality of the exercise of discretionary powers, it was proposed to develop and adopt a concept of discretionary powers, a guide, as well as to improve the training institute. The above-mentioned proposals are aimed at implementing efforts aimed at the legality of the exercise of discretionary powers, ensuring the impartiality and effectiveness of the adoption of discretionary administrative acts in administrative law, restoring public confidence in the activities of administrative bodies.

Keywords – administrative law, discretionary power, human rights and freedoms, violation of legality.

Հոդվածը գրախոսվել է՝ 20.01.2025թ.
Ներկայացվել է տպագրության՝ 30.01.2025թ.